

MURASZOMBAT ÉS VIDÉKE

MAGYAR ÉS VEND NYELVŰ VEGYES TARTALMU HETILAP.

A „Muraszombati gazdasági fiók-egylet” s a „Muraszombati dal- és zene-egylet” hivatalos közlönye.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Kéziratok, levelek s egyéb szerkesztésügyi közlemények a szerkesztőséghez intézendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.

Előfizetési ár:
Évesre 3 frt. Félévre 1 frt. 50 kr. Negyedévre 75 kr.
Egyes szám ára 10 kr. — Előfizetési pénzék és reklama-
tíók a kiadóhivatalhoz intézendők.

Hirdetési díj: 1 hasábos példisor egy-szeri hirdetésnél 10 kr.
többzsorú hirdetésnél soronként 6 kr. Bélyegdíj 30 kr.
Nyit-tér példitsora 25 kr.

A közegészségtan iskoláinkban.

(Z. T.) Legrettenetesebb pusztítás a halál pusztítása! Ha vagyunkonk tűz, árvíz vagy egyéb veszedelem megrongálta, főnkretette — bár súlyos a csapás, — de iparkodás által helyrehozható; de ha szerettünk a halál áldozatátul esett, nincs hatalom, mely őt visszaadhatná. Elvesztette őt a családi kör, el a társadalom és háza. Gyászos dicsőség szegény hazánkra, hogy halandóság tekintetében a legelső fokot foglal helyet. Elszorult szívünk néptünk jövője felett, ha ama bő aratást szemléljük, melyet a halál tesz sorainkban. Kíváncsi megdöbbenő pedig a gyermekhalandóság ama nagy mérvé, mely hazánkat az első közt is elsővé teszi. Egyik sír a másik után domborul, szakadatlan sorban, ridég keblebe zárva anyai szív reményét, a jövő megannyi zálogát.

A statisztika adatai leplezetlenül tárják fel — viszonylagosan egyéb nemzetekhez — közegészségügyünk elhagyott állapotát. Az 1881-iki népszámlálás Németországban 11%, addig nálunk csak 0.6% szaporodást tüntetett elő; Angliában a halálozások sok arányszáma 22; nálunk 38—40; kisdedeinknek több mint fele elhal, mielőtt iskolaköteles sorba jutna.

Nemzetünk ily mérvű pusztulásának gátot nem vetni, hanem összetett kezekkel nézni: öngyűlölet. Azért a legnagyobb örömmel vesszük mindazon intézkedéseket, melyek közegészségügyünk szomorú helyzetének javítását célozzák.

Közközlésügyi miniszterünk egyik beszédében különösen felhívta a nemzet figyelmét a közegészségügy kiváló fontosságára, midőn a szavakat mondta: „En e három szoban foglalom össze egész politikámat: tudomány, vagyonosság és egészség.” És tovább: „Közgazdasági fejlődésünk egy feltétele a közegészség.” Ennél nincs lecsesebb kapitalis. Az országokat a sok betegség s a nagy halandóság pusztítja. Rosz víz, rosz levegő, rosz lakás, tisztátalanság, rosz táplálkozás, főleg a pálinkaivás pusztítja a népséget. E téren az állam és közigazgatás nem tehet mindent; itt az iskola és egyház sokat tehetnek.

E politikának folyamánya amaz évek előtti intézkedése, hogy az állami képezdékben az egészségtan tanítását elrendelte, s főpappainkat hasonló intézkedésre felhívta. — Most pedig közközlésügyi kormányzatunk még kiválóbb fontosságot tervéről értesítenek lapjaink, mely szerint a közegészségtan tanítása kötelezővé tétetnék jóformán minden rendű és rangú iskoláinkban.

Legszíntébb örömmel üdvözi hazánk minden néptantója közközl. miniszterünk eme kiváló fontosságu intézkedését, mely hivatva lesz: közegészségügyünk iránt minden körben érdekeltiséget kelteni; népünk az egészségtan iránti hideg közönyéből felrészva, őt egészsé-

Návuk obesinszkoga zdrávja vu solaj.

Naj sztrahovitnjeje opšesenyé je — szmrta opšesenyé! Csi nase imanje ogyen, povoden ali druga pogibelnozt na nikoj prsné, z-neotrudnim delom, szkrblivozstov szí pá lejko nazaj szpravimo. Ali esi szmrta koga pokoszti, nega oblaszti, stera bi ga nám nazaj dati mogla. Zgubi ga familia, družina i domovina.

Na naso szrmazsko domovino je to jáko szalosztva dika, ka vu glédi mertelnozt, vu naj visioj stubi sztoji. Sztsizne sze nám szrezé ober luszta nasega prihodnozt, esi sze na ono obilno szctvo, stero tá jálna szmrta vu rédih nasih má, — zglédemo.

Jáko je tuzna ona diecé-mertelnozt, stera domovino naso za prvo vesini — med ti prvimi. Elen grob sze zdigne za drugin v-nepretregvenom rédi, i vu mrzla nárocsa zapré telko lejpora vupanya, telko prihodnozt szálegom.

Statiszticze dano nám netajvno, proti drugin národom — zapšeseni sztalís nase obesinszke zdravosti — kázse. Némksi národ dokese sze je vu leti 1881. poleg vküpsztenjá luszta, 11% naplodo, nas národ sze je szamo 0.6% tom poveksao. — V-Anglij mrtelnozt racsun je 22-ti, prinasz 38—40 Nasih málih — vees kak polovicza — pomerje teacsaz, dokese szo za solo valon.

To szilno opšesenyé národa nasega — nej zagatiti i vküpszkle-niyemii rokámi glédati — je: szamomorzstvo.

Záto z-veszeljom eszjemo glásziti vsze tisz'e odréde, sterimi obesinszke zdravosti szalosztan sztalís pobogatsi sešjo.

Nas solszki miniszter je vu ednoj szvojiz beszédi poszebno opominao luszto na pazlivost i imenitnozt obesinszke zdravosti, gda je té ricsé zglászo: „Razczvét obesnoga vérsztva vizí od obesnoga zdrávja.”

Od toga nega dragega kapitalisza. Országe vnogetog i velka mertelnozt pászti. Lagaža voda, hűdi lúft, lagaža sztsizniese, necsisz-tocsa, lagaži zsvies náimre pa pálinke-pítvina vnoгим rano szmrta prsné.

V-tom niti orszázi, niti poglavárszko ravnitelstvo nemre vsze doszégnoti. Tá sola i czérkev nájvesc more!

Pred lejtni z-té politike je prisao on odréd, naj sze vu országeski skolkinjij návuk obesne zdravosti naprej dáva. Visesnyi popi szo tádi gori pozráni bíli, naj na to glédoucs tádi od réde vópsztjio. Zdjaj pa sze veszelo eszjemo, ka vladársztvo vesenyá szlej: naj sze návuk obesinszke zdravosti vu vszákoi soli, kak stécs sze imenúje, napredjáva.

Domovine vszákú vucsitelo veszelo pozdrávla té lejpi i jáko potreben odréd vesenyá ministera, stero ga hasznoviten czio je: naj sze vu vszej sztráni obúdi pazlivost na obesinszko zdravost; naj sze

T Á R C Z A.

Nótárus uram és Mihály gazda beszélgetései.

(Vége)

M. Mit gondol nótárus ur, nem lesz annak a Pista fiúnak a szemével komolyabb baja?

N. Barátom, a dolog mindenesetre figyelemreméltó már azért is, mert az embernek legdrágább kincse, — a szemről van szó, de különösen azért, mert könnyen meg lehet, hogy egyiptomi szembetegség fog belőle kifejlődni. M. Miféle baj az? erről sohasem hallottam.

N. Egyike a legragadósabb nyavalyáknak, és itt-ott a nép között, már szórányanos nálunk is Tótországban annyira el van terjedve, hogy a megyei alispáni hivatal szükségének látta a miniszterium utatásisa folytán ezen betegségre a hatóságoknak, különösen a lelkészek, tanítók és körjegyzőknek figyelmét, — egy rendelettel felhívni.

Az egyiptomi szembetegség, mint neve is mutatja, Egyiptomból származott át hozzánk még a múlt század végén, midőn I. Napoleon francia császárral katonáival Egyiptomban hadakozott. — E francia katonáktól terjedt és ragadt el Európa lakosságára. — A betegség abból származik, hogy a szemhéjon belül fájdalmas szemölcsök keletkeznek, melyek következtében a szem kezdetben elkezd nagyon könnyezni, csipás lesz, utóbb pedig rendkívül fájdalmas mellét nagyon feldagad. — A kezdetben csak a szemhéjak belsején támadó szemölcsök, gyógykezelés hiányában esakhamar mint sebek ellepik magát a szemet is, minek folytán bekövetkezik a vaklás.

Ezen betegség legnagyobb veszedelmessége annak ragadóságában rejlik, mert a beteg szemnek könnyezése és csipaiból, bármily parányi részecské érintkezései is más ember szemével — ez a betegséget minden bizonynyal meg fogja kapni. — Ez pedig nagyon könnyen megtörténhetik, mitűnt az ember kezei a szemekkel nagyon gyakran érintkeznek, és így a kezek a betegséget a szembe juttatják.

Elragad különösen, ha egészséges ember oly ágyba fekszik, melyben ily szembeteg fekiúdt, — családtagoknál a közös törülköző használata által,

Goszpon notárusa i Miska gazda zguesávanya.

(Kövecz)

M. Ka miszlijo gosp. notárus, jeli toga zinka Pista okou ne pride na lúse?

N. Priátel, to delo je za izstinu szkrbnoszti vrejdu, zse za toga volo, ka je esloveka naj dragi kines, od oncsi je gues; naj bole záto, ka sze nalezi pripeti, ka egiptoma ones boleznozt sztoza zide.

M. Ka je tou za boleznozt? od toga szem esese nigdár nej esúo.

N. Tou je to nájbole zgrabliva bolezan, nisteri meszjáj med lusztvom eti zse vsi szlovenszkom tak razsztrjeme, ka nas vármegjóvyszki viepszán szo za vredno prevídili poleg miniszteriuma zapovedi, szkrbnoszt na té beteg ravniteliszti, nájbale díhovníkom, vucsitelom, notárusom vu ednom cirkulári kurensi vóddáli.

Egiptoma ones boleznozt, kak zse imé kázsa, je k-nam koncez preinucsosz sztozki prisla, gda je I. Napoleon francuszki ezaszar szvojim szoldáki v-Egiptomi bojúvao. Od té francuszki szoldakoc sze té beteg vu Europe mesztanecari raztepo i poprejo. Té beteg sztoza zhája, ka odnoztra zímiez sze mali mozoleske med napravjio, potom toga okou zacne szkuziti, gnojnatno bole, szledka pa velikim boleznoztim prevacs otésé. Vu zacsetki esi sze na vizímeczaj tej mozoleske na vrásjio vkraszte vdárjio i odnut zhája teda szlesposzt.

Toga betegna nájvécsa pogébelnozt, kak zse imé kázsa, je vnyagroj zgrablivoszti prebiva, ár esi sztáski bolécsi ones szkuz ali znoja kaksté máli tao pride vu drúgoga esloveka ocsi, on té beteg dobi. Tou sze pa prevacs nalezi zgoði, ár esloveka roke vnoqokrútr pri ocsáj hodjio, i tak roké prevacs té beteg vu ocsi. Zgrábi sze pa, esi té zdrav eslovek vu tákszo posztelo lézse, gde je táksi onk boleznozt trpési lézszao — med domácisim esi sze vszi z-ednov berszácsov brisejo, na vzúszkoga esloveka esi táksze dugoványe zeme vu ronke, stero je predtem malo vremena táksi vu rokaj meo, ár je zagvúžno ka onomi, stero ga ocsi boljio, sze na roké zgrábi makrozust, stera je zti betezni ones szkuz i guoje.

Honi iparművészetünk.

Crszágus kiállításán honi iparművészetünk is szépen van képviselve a honi iparművészet világit által eszén magyar nemzeti izéssel művészet h-ruadott kézőn szőben, melyet győzelmű és felő m-egelőzővel személt a beiföldi és kellemes megépítéssel az idege, ki nem mulasztja el ezútté e előlátalról párosult elismerésének minden alkalommal kifejezést adni nemzeti iparunk előhaladt volta főlő.

Kétszeres örömmel jegyezzük föl, hogy a rövid idővel ezölt alakult a honi iparművészet világit feladatának minden irányban nemcsak díszreton megfelelt, de ez irányban támasztott igényeivel is meg-se túlszárnyalta, valódi nemzeti művelőnk szerint készített művészi kiállítási tárgyakat.

Feliban erd-mes a megtekintő re-ug a kiállítás b-erendezett szoba, mint a vállalnak VI. Andrássy-öt 25. sz. a levő telepe s a dalszínházal szemben, a magyar áll-lamvasut pilótájában nyenesek a vállalat által b-erendezett vendéglőhelyez, hol a vállalat tagja és képviselője M o r z s á y J ó z s e f ur mindenkör sz-erzetreméltó módon teljesíti a halanz ti-jegét.

A honi iparművészet világit előlátalán azt tázte ki, hogy mindenféle műpar tárgyat készít, fa-, bőr-, fém- vagy bárminekű anyagból, különös tekintettel a magyar jellegű kivitelre. Eme tárgyak tervezőit és részletes rajzait hírneves művészek, részint műparosok készítik, kivételül pedig a vállalat tagjai gondoskodnak, kik az ő nállo magyar iparművészet megalakításán fáradoznak, illetőleg az a t-örvények, festésben sőt taliháló eredetiségét a magyar műpar megteremtésé fel-használják. Ezen a téren mind szélesebb körben működik a vállalat. Készít ma-gyar jellegű apró pipere-tárgyakat, minők: kezi tákrók, keretek, kis tálpaltos le-gyákvények, hogy az összegyűjtött hajlan és moskói magyar hímesékek, szővesékek, fa-ragványok, festésben sőt taliháló eredetiségét a magyar műpar megteremtésé fel-használják. Ezen a téren mind szélesebb körben működik a vállalat. Készít ma-gyar jellegű apró pipere-tárgyakat, minők: kezi tákrók, keretek, kis tálpaltos le-gyákvények, hogy az összegyűjtött hajlan és moskói magyar hímesékek, szővesékek, fa-ragványok, festésben sőt taliháló eredetiségét a magyar műpar megteremtésé fel-használják.

Annival inkább ajánljuk a legkülönbözőbb szakbéli elkélő művészek által tá-mogatott vállalat telepeket látogatásat, mert itt kívántra bármilyen izéssel hu-orzat ter-veit elkészítik és azok kivitelét is eszközlik. Készítenk itt alcaim ajándékokat, s azokról terrajzokat, mintákat, kivitelét is előállítanak. Szóval oly izézet, melynek szükség-ségét lehetetlen el nem ismerünk.

Ugyanazért az országos kiállítási látogatók ne mulasszék el a gyönyörűen b-erendezett műtelep felkeresését s látni fogják, hogy a vállalat a nemzet pártolására s bizalmára érdemes.

Szerkesztői üzenetek.

Sch. J. urnak Bellatincon. Még jókor kaptuk meg, köszönjük. — L. M. Gan. Iga-zad van, nem volt rá szükség. — Fr. Szombahely. Jókör csak csütörtökön érkezhettek levelei. Akkor felvehajjuk a híreket.

Heti-naptár

1885. évi május hó 31-től június hó 6-ik napjáté.

Hét napjai	Katolikus és protészán nap-ter	Időjárás	Hold fényváltozásai
Vasárnap	D I Sz. H. v.	Angela derült idő	
Hétfő	1 Nikodem	a	Naphossza 1-én
Kedd	2 Erazmus	lég fölmelegszik	
Szerda	3 Ödön	Quirin	15 óra 34 perc.
Csütört.	4 Ur napja	szép idő	
Péntek	5 Bonifác	Ut. n. 1. ó. 21 p.	
Szombat	6 Norbert		

Felölös szerkesztő: **Takács R. István.**

Értekezhetni naponként é. e. 10-11-ig.

Kiadó-laptulajdonos: **Grünbaum M.**

Hirdetések.

Magyar savanyúviz.

Széchenyi-forrás

Természetes, nem mesterséggel előállított forrásvíz, östörösen vegyelemezve.

Kitűnő asztali víz.

Orvosi kitűnőségek által ajánlva.

Tartalma:

Széchenyi- forrás (Magyarország)	Götleinbél- (Jugoszlávia)	Radelin (Szerbia)	Kondorff (Csehország)	Mahai (Magyarország)	Glesszhibil (Csehország)	Deutch- krenztal (Magyarország)	Gizlakforrás (Szerbia)
97	79	84	48	48	43	41	50

Vogler József, tulajdonos.

Kapható minden nagyobb fűszerkereskedésben.

== Hamisítások kikerülése czéljából a dugaszolt víz felő fordított része „Peténec” kövirattal van el-látva.

Nagy tévedés volna, a savanyúvíz jóságát egyedül a pezsgés után megítélni. Azon savanyúvízek, melyek az oly nagyrabecsült és gyógyhatásos savaknak (alkalium) csak csekély mennyiségét tartalmazzák, — mi által a bor kellemetlen sava kötéve és így kellemes-édesebb izévé válik, rendszerint erősen haloznak, mert a kevés mennyiségű szesz (szénsav) majd semmi által megtartva vagy kötéve nem lesz és így gyorsan pezsgéve elpárolog.

Ily vizekről azt szokás mondani, hogy a bort sa-vanyítja. Azonban egyezzen megbizható felvilágosítást a savanyúvíz értékéről nyújt a vegytani vizsgálat, amikor a legnagyobb súly a leghevesebb részekre: szén-sav, szén-savas natron, Chlornatrium és Lithion-ra lesz fektetve. Azon savanyúvíz, mely a feentieket leg-dúsabb mennyiségben tartalmazza, a legjobb.

Övös. Legújabb időben a stájer forrásokból oly sa-vanyúvízek jönnék forgalomba, melyek vas-csővek közt folyának, és melyeknek alkalmazása magyar savanyúvízeknél mint az egészségre káros hatású, tiltva van.

Magyar savanyúvíz.

(42. 3-4)

A legjobb borderítő szer.

Egy ismert magyar, baltunvidéki borkereskedő feltalalta azon borderítő szer, mely a legfőbbül és legcélszerűbb bori is 3 nap alatt kristály fűgessé teszi, a nélkül, hogy a borban utózá vagy butellazással a legeszkélyebb e-apatékot huzyna az üvegben. Ezen szer több piarozón használtott s nagyob- vendéglőkben is 2 év óta a legnagyob sikerrel használt-ják. 2/3-es palack ára 2 ft. 30 kr. Minden üveg hasznolati-jak, utózással kildetők. Megrendelhető: Budapestben a „Munkatárs” kiadóhivatala utján: IV. ker. Lipót-utca 6. szón L. m. 12. ajtó.

POSZTL JÁNOS

Gramüves Muraszombbat vörar

Muraszombat

tisztelettel értesíti a n. é. közön-séget, hogy nála legjobb anyagból készített mindenemé

fal-, cserép- és padozattégla

fal-, cserép- és padozattégla folykérés árón kapható.

(44 4-3)

na zúnányé dá, ka sze pri nyemí dobro obzsezgáni vszefe

czigeo

kakti za zidánye, pokriva-nye i za lajstránye poprav za kúpti dolí.

A bór új zománczát mindig megtartja.

JÓZSEF FÖHERCZEG
s a földmívelés, ipar- és kereskedelemügyminisz-ter és számos főúr, gazda és állatorvos a legnagyobb elismeréssel tüntette ki

Nemecsek J. és Társa

kizárólagosan szabadalmazott találmányait, u. m. fekete bórkenes 1 kiló bádugdobozban 1 ft 20 kr., sárga bórkenes 1 kiló 1 ft 60 kr., gőphajó szűj-kenes 1 kiló 1 ft 40 kr., velenzei kettős bór-lakk 1 liter 3 ft., bórmosó szappan 1 nagy darab 1 ft., állat-, gyógy- és pata-kenes 1/2 kiló 2 ft., fekete viasz 1 nagy drb 1 ft.

s a híres győgyerejű SZULTÁNA NÖVÉNYSZAPPAN 1 doboz 1 ft.

Nemecsek J. és Társa,
első magyar, kizárólag szabadalmazott fekete bór-kenes, bór-lakk, állat-, gyógy-, és pipere-szappan s gyözy-növény pipere-szappan gyára.

A főt kitéit találmányokból kisebb mennyiség is megrendelhető.

Czim: **Budapest, X. ker. Lőbányá, Jászberényi-ut, Lázár-ház.**

Mintán igen sok visszaélés történt árúimmal, figyelemze-tem a n. é. közönséget, hogy egyedül a nálam vendült és gyáramból kildött árúért vállalk felelőséget.

A cipő nem zsirosítja el a ruhát.

Németh József
Muraszombatban

ajánlja a nagyérdemű közönségnek a már tizenöt év óta fennálló

tégla-gyárát

a hol mindenféle kipróbált jó minőségű és tartós téglá jutányos árón kapható — A cserépsíndelyek jóságáért kezeséggel vállal.

Nazúnányé dá, ka sze 15 lejt cziglénceze drzsi, si pri nyim vöszprobani dobrogra drzszánya vszefe

dobro zsezgáni sze poprav za kúpti doli i za eszejp dobro sztojt. (46. 4-1.)

Mária-czelli gyomorcsépppek,

jelos hatású gyögyyszer a gyomor minden bán-talmái ellen, és feltömluhatlan az étvágyhiány, gyomorgyengeség, rossz szagu lehellet, szelek, sa-vanyu felbőfőzés, kölika, gyomorhurut, gyomor-égés, hngyók-képződés, túlságos nyálka-képződés, sárgaság, undor és húnyság, főfájás (ha az a gyom-orból ered), gyomorgörög, székszorulat, a gyom-orinak tulerheltsége étel és ital által, gilszta, lép- és májbetegség, ugyszintén arany-eres bán-talmak ellen.

Egy üvegese ára használati uta-sítással együtt 35 kr.

Központi szétküldési raktár nagyban és kicsinyben:

BRADY KÁROLY

„az órangyalhoz” ezimzett gyögyszertárában Kremzierben, Morvaországban.

Kapható Muraszombatban: BOLCS BELA gyögytárában a „Magyar Koronához,” valamint az ország minden gyögyszertárában. (45. 52-2)